

könyvespolc

Német nyelvi zsebatlaszok

Németországban 1983 óta sokadik kiadását éli meg a müncheni Deutscher Taschenbuch Verlag zsebkönyvsorozata, mely a különböző tudományterületek német történetének igényes összefoglalását adja. A DTV-Atlas könyvek közül most két kiadványt ajánlunk.

A német beszélt nyelv történetéről és a német irodalom történetéről kiadott két zsebatlasz komoly szolgálatot tesz mindenkinek, aki tanítja, avagy tanulja a német nyelvvel és civilizációval összefüggő kérdéseket. Mindkét kiadvány közérthető és szemléletes. Aki ismeri a német nyelvet, tudja, milyen gondot okoznak nyelvészeti, de akár szövegértési szempontból is a különböző dialektusok és szóváltozatok. Ezeknek kialakulását és elterjedését magyarázza a beszélt nyelv atlasza, mely a német nyelv történetén, felépítésén és rendszerén keresztül érteti meg az olvasóval, hogyan is alakult ki a mai változatos nyelvi szerkezet. A nyelv története természetesen maga a történelem is, hiszen a különböző események éppúgy hatottak a németre mint a latin nyelvekre. Szépen illusztrált például erre a német beszéd elterjedése Oroszország illetve Örményország területein valamint az erdélyi részeken, ahol remekül kimutatható a szász és sváb nyelv változások jelentősége. A könyv viszont nemcsak ezért igazán vonzó. Rendkívül érdekes és szemléletes térképei és grafikonjai már önmaguk is megmagyarázzák a különböző jelenségeket, érdekes olvasmányt adva ezáltal az egyszerű érdeklődő számára is.

A beszélt nyelv története kiterjed olyan érdekességekre is mint az Európán kívüli német nyelv, amely az elmúlt században sokkal nagyobb területen volt elterjedve mint a mi időnkben. (Az Egyesült Államok hivatalos nyelvével tartott első népszavazáson például az angol nyelv kézzel előzte meg a németet, így nem sokon múlt, hogy

az Államok nyelve – és valószínűleg a mai leggyakrabban beszélt nyelv is – a német legyen.) Ugyancsak kitérő, de érdekes figyelemmel kíséri a német alapú közép-európai jiddisch fejlődését és találunk néhány érdekes térképet arra vonatkozólag is, hogy bizonyos szavakat már a korai középkor óta milyen dialektusban és formában használtak a különböző német területeken, illetve Ausztriában.

Ugyancsak figyelemre méltó kiadvány a német irodalom történetének kis zsebatlasza, amely követi a sorozat szerkesztési elvét és szokatlan bőséggel illusztrálja a német irodalom történetének fordulópontjait. A történeti mű előnye, hogy nem túlbeszélt, rengeteg hasznos adatot tartalmaz, és a legkezdetibb koroktól fogva jól szerkesztett fejezetekbe foglalva öleli fel ezt a hatalmas terjedelmű anyagot.

A zsebkönyv különböző évszázadokra felosztva tárgyalja a német irodalmat, kezdve a frank birodalombeli időktől, megfelelően tárgyalva a középkori elkülönülést a latin hatásoktól, és összefüggésbe hozza az irodalmiságot a különböző sajtóterületen germán művészeti ágak történelmével is. A könyv legizgalmasabb fejezetei természetesen a német irodalom csúcspontjaihoz kötődnek: a humanizmus és reformáció kora, a barokk művészeti ideje, az idealista filozófiai irodalom, illetve a nagy német romantika művelőinek munkája. A könyv sajátosan tárgyalja a germanizmus íróinak együttműködését is.

Mindkét zsebatlasz nagy előnye, hogy a németet legkülönbözőbb szinten tanulók is használhatják, másrészt pedig a térképek és illusztrációk komoly segítséget adnak a német nyelvet oktató tanárok számára.

(DTV-Atlas: *Zur deutschen Sprache* és *Zur deutschen Literatur, Tafeln und Texte*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München)

Panek József

UNIVERSUM
IDEGEN NYELVŰ KÖNYVESBOLT
 Nyelvkönyvek, szakkönyvek, folyóiratok beszerzése
6721 Szeged, Bajza u. 4. Tel./fax: 62/486-984

Földrajzi konferencia

• Munkatársunktól

Pécsett rendezik meg az első magyar politikai földrajzi konferenciát „Változó világ, átalakuló politikai földrajz” címmel november 30-án és december 1-jén a Janus Pannonius Tudományegyetem Természettudományi Karának Földrajzi Intézetében. A konferenciát 30-án tíz órakor az egyetem rektora, Tóth József nyitja meg, majd Kovács László volt külügyminiszter „Integrációból ki, integrációba be” címmel tart előadást. Ezt követően tizenegy órakor plenáris ülés kezdődik, amelyen a JATE rektora, Mészáros Rezső a térstruktúrák és a politikai érdekérvényesítés

térbeliségéről beszél a résztvevőknek. Délután két szekcióban folytatódik a munka, mindkettőben szerepel szegedi előadó. *Bajnóczy Péter* és *Kiss János* (JATE TTK) „Megyerendszerünk néhány sajátossága modellek tükrében” című előadását hallgathatják meg, *Bencsik Péter* (JATE TTK) pedig „Politikai célú helységnev-változások Köztes-Európában a XX. században” címmel tartja meg előadását. Másnap délelőtti a geopolitikai témájú szekcióban *Miletics Péter* (JATE EU-tanulmányok képzés) „Geopolitikai változások és a pacifikus Rimland” címmel tart előadást.

• A SZAB elnöke pécsiből lett szegedi

A hely szelleme a meghatározó

Telegdy Gyula több mint húsz éve vezeti a szegedi orvosegyetem Kórélettani Intézetét. Emelett volt már dékán, tagja az MTA-nak, jelenleg rektorhelyettes és a Szegedi Akadémiai Bizottság elnöke. Beszélgetésünkben az is kiderül, miért vállal magára ennyi mindent a kutatási területén nemzetközileg elismert tudós.

• **Professzor úr húsz-húsz évet töltött a pécsi és a szegedi orvosegyetemen. Pécsinek vagy Szegedinek érzi magát?**

– Eredetileg pécsinek tartottam magamat, mert bár Nagyszebenben születtem, Pécsen tanultam, és azt a várost mindig a második otthonomnak tekintettem. De megszerettem Szegedet, mert amit elértem, itt értem el. Pécshez az egyetemi évek kötnek, és családom ott él tagjai, Szegedhez pedig az eredményeim és az, hogy szinte mindenkit ismerek. Ma már ezt a várost tekintem igazi otthonomnak.

• **1975 óta vezeti Szegeden a Kórélettani Intézetet. Elégedett ezzel a két évtizeddel?**

– Azt hiszem, mind a saját pályafutásomat, mind az intézet fejlődését illetően elértük, amit elérhettünk. Amikor megpályáztam és elnyertem az intézetvezetői állást, szinte a nulláról kellett kezdeni a munkát. Meg kellett teremteni az alapvető anyagi feltételeket, biztosítani kellett a nélkülözhetetlen eszközöket. Ezzel párhuzamosan jelentősen javítani kellett az intézet kutatási tevékenységét, ki kellett építeni a nemzetközi kapcsolatokat. Sokat segített, hogy lényegében szabad kezet kaptam, az egyetem vezetése szinte mindig támogatta. A kezdeti nehézségek után gyorsan és látványosan születtek a tudományos eredmények az intézetben, és mára kivívtuk mind a hazai, mind a nemzetközi szakmai elismerést. Annak ellenére, hogy a körülményeink a nőgyógyászati klinika szuterénjében és első emeletén ma is majdnem olyan mostohák, mint a kezdet kezdetén. Azt szoktuk mondani: nálunk nem a hely, hanem a helyszelleme a meghatározó.

• **Amikor az orvosegyetemre jelentkezett, már tudta, hogy nem gyakorló orvos, hanem kutató lesz?**

– Soha nem akartam elméleti ember lenni, de valahogy mindig ezen a területen adódtak olyan lehetőségek, amelyeket nehezen tudtam volna visszautasítani. Diákkörös hallgatóként az élettani intézetben kezdtem el dolgozni, élettant és biokémiát oktatam másodéveseknek. Végzés után át szerettem volna menni a szülészeti klinikára, hiszen a tudományos témaválasztásom is ehhez a terület-

Telegdy Gyula: Megpróbáljuk demokratikusan vezetni az intézményt. (Fotó: Schmidt Andrea)

Névjegy

Telegdy Gyula 1935-ben született Nagyszebenben. Egyetemi tanulmányait a POTE-n végezte. 1959-ben szerzett diplomát. 1962-ben laboratóriumi szakorvos, 1966-ban kandidátus, 1974-ben a tudományok doktora, 1975-ben egyetemi tanári címet szerzett. 1990-ben az MTA levelező, 1995-ben rendes tagjává választották. 1975-től a SZOTE tanszékvezetője, 1984-90 között dékánja, 1997-től oktatási rektorhelyettese. A Szegedi Akadémiai Bizottság elnöke. Kutatási területe 1975-ig neuroendokrinológia, reprodukciós endokrinológia, jelenleg neurohormonok, neuropeptidek idegrendszeri és endokrin hatásai. 1995-ben megkapta a Szegedért Alapítvány díját, 1997-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki.

hez kapcsolódott. De az élettani intézetben marasztaltak, és ötödév után felajánlottak egy gyakornoki állást. Két évig maradtam, akkor újra el akartam menni. Akkor azzal tartottak vissza, hogy még egy év, és megszerezhetem a laboratóriumi szakvizsgát. Megint maradtam. Ezután jött a következő ajánlat: ha még két évig maradok, megcsinálhatom a kandidátúrát. Amikor ez is megvolt, úgy döntöttem, hogy elkészítem a nagydoktori értekezésemet is. A szegedi lehetőségekben éppen az vonzott, hogy egy épületben volt a szülészeti és a kórélettani – úgy éreztem, ez nagyon jó alkalmat ad az együttműködésre. Végül mégis inkább az orvosegyetem kémikusaival és a belklinikai endokrin osztállyal alakult ki tudományos kapcsolat, így végleg eltávolodtam az eredeti kutatási területemtől.

• **Pécs és Szeged hasonló adottságokkal rendelkező egyetemi városok. Van-e közöttük különbség?**

– Pécssett kezdettől fogva erős és meghatározó volt az orvosegyetem, magas hallgatói létszámmal és több akadémikussal. A jogi egyetemből

és a tanárképző főiskolából kialakuló tudományegyetem csak jóval később kezdett el fejlődni. Szegeden viszont kezdettől fogva a tudományegyetem volt a nagyobb és erősebb. Mégsem mondhatom, hogy a SZOTE rosszabb helyzetben van, hiszen a POTE izoláltságával szemben nekünk kiváló együttműködési lehetőségeink adódtak és adódnak a JATE Természettudományi Karával és a biológiai kutatóval.

• **Mit jelent Önnek az, hogy tagja a Magyar Tudományos Akadémiának?**

– Azt hiszem, az akadémikusságot egy kicsit misztifikálják, talán azok, akiknek legjobban vágyuk, hogy bekerüljenek az MTA tagjai közé. Belülről nézve: az akadémikusság manapság jóval kevesebb privilégiummal jár, mint korábban. A pályám kezdetén egy akadémikus még komoly anyagi támogatást kapott az Akadémiától a munkájához. Ma már inkább egy fajta tiszteletbeli cím, szakmai elismerést jelent tagnak lenni, mint kivételezett kutatói státust vagy kiemelkedő anyagi lehetőségeket. Mindamellelt természetesen igen nagy megtiszteltetés bekerülni

ni e tudós testületbe, tekintettel arra, hogy az akadémikusok száma kötött.

• **Professzor úr az intézet irányítása mellett dékáni, rektorhelyettesi feladatot is vállalt, és a SZAB vezetői tisztét is betölti. Miért?**

– Amikor a dékáni szék megüresedett, többen azt mondták, hogy én úgysem vállalom, mert csak a saját dolgaimra, kutatásomra koncentrálok. Hát elvállaltam, és végigcsináltam két ciklust. Ekkor felmerült a rektorság is, de attól féltem, hogy ez a hat éves dékánság után már komolyan visszavetné a tudományos teljesítményemet. Így a rektorságot nem vállaltam, de – éppen ezért – nem tudtam kitérni Grassely Gyula felkérése elől az akadémiai bizottság elnöki tisztére. Ez egyébként nem jelent túl nagy terhet, mert a bizottság ma már szinte magától működik. A rektorhelyettes-ségre pedig azért nem lehetett nemet mondani, mert úgy éreztem, kötelességem részt venni abban az újjáépítő munkában, amelybe az egyetem új vezetése belefogott. A korábbi évek ugyanis komoly presztízsvesztést okoztak a SZOTE-nak, és én meglehetősen gyakran bírtam a dolgok akkori menetét. (Talán csak az akadémiai tagságunk köszönhetem, hogy most nem az „utcaról” beszélek.) Ezért nem tartottam volna etikusnak, ha most a partvonalon kívül maradok, és nem osztozom a felelősségben. Annak a felelősségében, hogy a nehéz körülmények mellett is megpróbáljuk demokratikusan vezetni az intézményt, úgy, hogy az ott dolgozó emberek a magukénak érezzék az egyetemet.

Keczer Gabriella

Számok a felsőoktatásban

• Veszprém (MTI)

Pokorni Zoltán oktatási miniszter a felsőoktatási intézmények gazdasági vezetőivel találkozott Balatonfüreden. A konzultáción ismertette a tárca költségvetésének főbb adatait, amely szerint az ágazat költségvetése 27 százalékkal nő. Ha ebből levonják a feladatnövekedéssel, a tennivalók átadásával járó összegeket, akkor is 21,7 százalékos többlettel számolhat a tárca. A miniszter kiemelte: bár a közalkalmazotti – igazgatási, irányítási – munkakörben dolgozóknál valamivel több mint 3 százalékos létszámcsökkenést terveznek, ez alól kivétel az oktatás területe. Ugyanakkor hozzátette: elképzelhető, hogy lesznek értelmezési viták ez ügyben a Pénzügyminisztériummal. Mégpedig arról, hogy ez az oktatás egészére vagy az oktatási munkakörökben foglalkoztatottakra vonatkozik. A felsőoktatást érintő beruházásokkal kapcsolatban Pokorni Zoltán úgy vélte: komoly feszültséget okoz, hogy az oktatási tárca 12 milliárdos beruházási összegéből 7,5 milliárdot kell a lágymányosi egyetemi beruházásra fordítani. Ez a fővárosi beruházás komoly összegeket visz el, pedig ezekre az ország többi felsőoktatási intézményénél is nagy szükség lenne. A miniszter a konzultáción szólt arról is, hogy a következő két-három évben kinyitják a szakképzési alapot, amelyet a vállalatok adnak össze, és ebből a sokmilliárdos alaphoz a felsőoktatási intézmények is jelentős összeghez jutnak majd a jövőben.

Orosz évforduló

• Munkatársunktól

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola orosz nyelv és irodalom tanszéke idén ünnepli alapításának ötvenedik évfordulóját. Ebből az alkalmából ünnepséget rendeznek, amelyen szívesen látják a tanszék régi oktatóit és diákjait. A találkozót december 4-én tíz óráról lesz. Délután előadásokat, szakmai beszélgetéseket terveznek, délután pedig kötetlen emlékezést. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Kutatás-fejlesztés

• Budapest (MTI)

Az elkövetkezendő négy évben a magyar kutatók számára 14-15 milliárd ECU pályázati pénz lesz hozzáférhető az Európai Unió 5. Kutatás és Technológiapolitikai Keretprogramján (KTK) belül – tájékoztatott Ádám Antal, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) főosztályvezetője. A szakember a Budapesten megrendezett információszap alkalmából nyilatkozott, amelyen az OMFB és az EU szakértői közösen készítik fel a magyar szakembereket a programok menedzselésére. A főosztályvezető elmondta: Magyarország a jövő évtől kezdve teljes jogú tagja lesz az Európai Unió 5. Kutatás és Technológiapolitikai Keretprogramjának. A magyar kutatók, ha megfelelő projekteket állítanak össze, korlátlanul pályázhatnak a keretprogram támogatási pénzeire.

Jelentkezés szakirányra

• Munkatársunktól

A JATE Élelmiszeripari Főiskolai Karának első évfolyamos technológus diákjai ebben a tanévben is jelentkezhetnek minőségbiztosító gyártmányfejlesztő szakirányra. A korlátozott létszám miatt a kiválasztásnál figyelembe veszik a nyári

gyakorlatra fogadó cég frásbeli nyilatkozatát, a minőségbiztosítás eredményét az első félévben, a kémia első félévi vizsgaeredményét, illetve a nyelvismeretet. A jelentkezéseket december 15-ig kell leadni Süli Lívának az élelmiszertudományi tanárként.

Tisztújítás a PSZ-ben

• Budapest (MTI)

Új főtítkárt választott a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) XVI. kongresszusa Borbáth Gábor személyében, de egyelőre nem töltötték be a most létrehozott elnöki tisztséget. Borbáth Gábor elmondta: a kongresszus által elfogadott célkitűzés „a pe-

dagógusok kereseti viszonyainak hosszú távú, de valószínűleg javítása”. A pedagógus fizetéseket az uniós csatlakozás feltételeként legalább a nyugat-európai átlag 60 százalékára kell felelelni, mind ez ideig azonban meg sem kezdődött az ehhez vezető reálbéremelés.